

Analfabetyzm- czy to mój problem?

Autorka: Marzenna Dąbrowska

Krótki opis scenariusza: Podczas zajęć uczniowie i uczennice poznają dane dotyczące skali i rodzaju analfabetyzmu oraz jego zależności z innymi wymiarami rozwoju społecznego. Spróbują określić sposoby na przeciwdziałanie temu problemowi.

Zagadnienia: Prawa człowieka- prawo do nauki.

Czas trwania: 45 minut

Pytanie kluczowe: Czy i dlaczego kogoś kto umie pisać i czytać można uznać za analfabetę?

Cele sformułowane w języku ucznia:

1. Zapoznam się ze skalą analfabetyzmu na świecie oraz jego znaczeniem dla rozwoju społecznego społeczeństw.
2. Zaproponuję swoje rozwiązania problemu analfabetyzmu.

Związek z podstawą programową:

IV. Ułamki zwykłe i dziesiętne. Uczeń:

Wymagania ogólne:

- I. Wykonywanie obliczeń w pamięci lub pisemnie.
- II. Odczytywanie i interpretowanie danych, przetwarzanie ich oraz graficzne przedstawianie danych.

Wymagania szczegółowe:

V. Obliczenia procentowe. Uczeń: 1) przedstawia część wielkości jako procent tej wielkości; 5) stosuje obliczenia procentowe do rozwiązywania problemów w kontekście praktycznym.

XIII. Odczytywanie danych i elementy statystyki opisowej. Uczeń:

2) tworzy diagramy słupkowe i kołowe na podstawie danych pochodzących z różnych źródeł;

Metody: burza pomysłów, pogadanka

Środki dydaktyczne i materiały: karta pracy, kalkulator, bloki techniczne lub rysunkowe

Formy pracy: praca indywidualna, w grupach

Załączniki: karta pracy dla uczniów (zadania I-III)- załącznik nr 1, materiały dla nauczyciela – załącznik nr 2

Przebieg zajęć:

Wprowadzenie

1. Zapytaj uczniów, czy pamiętają kiedy nauczyli się pisać, czytać, liczyć. Poproś o krótkie wypowiedzi kilkoro z nich.
Podsumuj, że umiejętność czytania, pisania i wykonywania podstawowych obliczeń matematycznych jest czymś naturalnym i robionym wręcz nieświadomie. Nie zawsze tak było,

ale trudne lata nauki literek mają już dawno za sobą. Jednak są wciąż na świecie miejsca, gdzie młodzież i dorośli (według statystyk powyżej 15 roku życia) nie potrafią przeczytać gazety. Na tych zajęciach przekonają się sami, że matematyka dostarcza narzędzi do poznawania środowiska i opisu zjawisk, dotyczących różnych aspektów działalności człowieka, w tym zagadnień z edukacji globalnej.

Czas: 5 min

Praca właściwa

2. Podziel klasę na grupy i rozdaj kartę pracy. Poproś, aby rozwiązali zadanie pierwsze z karty pracy.

Po zapoznaniu się z tekstem poproś aby uczniowie wykonali w formie plakatu diagram słupkowy „Jaki procent ludności ma trudności ze słowem pisanym”, a następnie uzupełnili tabelę, które regiony mają wskaźnik powyżej średniej na świecie, które poniżej.

Czas: 10 min

3. Poproś, by uczniowie zastanowili się w grupach nad odpowiedzią na pytanie kluczowe: „Czy i dlaczego ktoś kto umie pisać i czytać można uznać za analfabetę?”, a później zaprezentowali swoje stanowisko.

4. Poproś uczniów o wykonanie zadania drugiego. Wyjaśnij uczniom, że we współczesnych czasach społeczeństwa poszczególnych krajów świata podlegają szczególnie dynamicznym zmianom. Całokształt tych zmian jest ogólnie określany mianem rozwoju społecznego. Za celowe uznano opracowanie typologii państw świata (184 kraje), określającej różnice i podobieństwa między nimi pod względem sześciu najważniejszych wymiarów tego rozwoju – dystrybucji ludności, urbanizacji, edukacji, opieki zdrowotnej, wyżywienia i dochodów ludności. Dzięki temu zadaniu będą mogli poznać te typy, a jednocześnie zobaczyć zależności między wymiarami.

Uczniowie mają do wykonania diagram słupkowy, a następnie diagram kołowy (mogą korzystać z kalkulatorów). Poproś, aby również zapisali i zaprezentowali swoje spostrzeżenia, wnioski.

Warto by uczniowie podkreślili różnice między Południem a Północą.

Czas : 20 min

Podsumowanie

5. Poproś uczniów, aby wykonali zadanie trzecie- wypracowali w grupach i zaprezentowali swoje pomysły na rozwiązanie problemu analfabetyzmu na świecie.

Czas: 10 min

Załącznik nr 1 Karta pracy

Zadanie 1

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj poniższe polecenia:

1. Przygotuj w formie plakatu wykres – Jaki procent ludności ma trudności ze słowem pisany?”
2. Uzupełnij tabelę:

Regiony ze wskaźnikiem powyżej średniej.	Regiony ze wskaźnikiem poniżej średniej.

Tekst: Zagmatwane statystyki analfabetyzmu

Każdy kraj ma inne kryteria dla uznania danej osoby za analfabetę. W jednych nie można nic umieć, inne biorą pod uwagę brak lub niskie wykształcenie (do 4 klas podstawówki). Dlatego nawet ktoś po studiach wyższych może zostać uznany w statystyce za niewyedukowanego, jeśli dany kraj nie uzna jego dyplomu.

Jaki procent ludności świata ma problemy ze słowem pisany (2011-5)?

- świat – 14-16% => ok. 758 000 000-781 000 000 ludzi
- Europa i centralna Azja – 0-1%
- wschodnia Azja – 5%
- południowa i zachodnia Azja – 37%
- Ameryka Łacińska – 8%
- Afryka Subsaharyjska – 41%
- Arabia – 23%

Co gorsza ok. 60-65% stanowią kobiety

W ciągu wieków sytuacja cały czas się poprawia: w 1800 roku nie umiało czytać 88% społeczeństwa, sto lat później 79%, w 1940 – 58%, po II wojnie światowej 64%, w 1980 już tylko 44%, a w 2000 jedynie 18%. Jednak jakby nie patrzeć co 5-6 osoba na świecie musi korzystać z pomocy innych przy czytaniu.

Jeśli jesteś ciekawy/a jak wyglądają dokładne dane historyczne (1975-2015) dla całego świata i poszczególnych krajów, Unesco przygotowało [interaktywną mapę i wykresy](#). Wspomnę państwa z najgorszą sytuacją (2015):

1. 73% Niger
2. 64% Republika Środkowej Afryki
3. 56% Sudan Południowy
4. 55% Gwinea
5. 51% Mali
6. 50% Wybrzeże Kości Słoniowej
7. 47% Benin
8. 47% Burkina Faso

9. 47% Czad
10. 46% Liberia

Powody analfabetyzmu

Poziom analfabetyzmu jest uznawany jako jeden z wyznaczników dobrobytu w państwie. Szczególnie w krajach Trzeciego Świata najlepiej widać dlaczego odsetek ludzi nieumiejących czytać jest taki duży.

- bieda – dzieci zamiast do szkoły idą do pracy
- przekonania kulturowe lub religijne
 - ograniczenie dostępu do edukacji dla dziewcząt
 - rodzice uznają edukację za stratę czasu
 - pogląd, że nauka szkolna nie jest przydatna w życiu
- brak dostępu do edukacji – gdy sieć szkół nie jest zbyt gęsta lub nakłady państwa na edukację są zbyt małe
- zbyt duża ilość uczniów w klasie – problem dużych miast, obniża jakość nauczania

Analfabetyzm funkcjonalny

Czasem problemem nie jest tylko nieznanomość liter, ale także trudność w zrozumieniu tekstu. Wtedy mówimy o **analfabetyzmie funkcjonalnym**. Istnieje też **analfabetyzm wtórny**, gdy umiejętności nieużywane zostają zapomniane. **Analfabetyzm matematyczny** występuje, gdy problematyczne stają się obliczenia np. reszty w sklepie. Myślisz, że problem Cię nie dotyczy, bo żyjesz w Europie? Nic bardziej mylnego.

Od 2000 roku, co 3 lata OECD (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) organizuje ogólnoswiatowe **badania PISA** w zakresie trzech dziedzin: czytania ze zrozumieniem, matematyki i przyrody. W 2012 roku testy pisało ok. 510 tys. (z 28 mln) 15-latków w 65 krajach, w tym 4607 Polaków z 184 szkół.

W czołówce Ziemi (czytanie) są kraje Dalekiego Wschodu (Japonia, Szanghaj i Hongkong, Singapur i Korea Południowa), ale w Europie przodujemy wraz z Finlandią i Irlandią. Co nie znaczy, że jesteśmy tacy wspaniali: **w 2000 roku** osób nie mogących poradzić sobie w sytuacjach społecznych **mieliśmy 23% (!!!)**, **w 2012 już tylko 10%** (! wciąż średnio 3 osoby na klasę). Dla porównania najwięcej analfabetów funkcjonalnych w tym badaniu mają: Bułgaria i Rumunia (35-40%), Słowacja (27%), Szwecja, Grecja, Luksemburg, Litwa i Słowenia (20-23%).

Ciekawostki

- Brak umiejętności czytania i pisania został międzynarodowo sklasyfikowany jako **choroba** o oznaczeniu Z55.0.
- Unesco ogłosiło też 8 września **Międzynarodowym Dniem Walki z Analfabetyzmem**.
Źródło: <http://geographicforall.pl/analfabetyzm-na-swiecie/>

Zadanie 2.

1. Zapoznaj się z tekstem.
2. Wykonaj w formie plakatu wykres słupkowy- liczba krajów reprezentujących poszczególne typy.
3. Wykonaj obliczenia i opracuj wykres kołowy- Jaki jest procentowy udział krajów poszczególnych typów.
4. Sformułuj swoje wnioski , spostrzeżenia odnośnie tych danych.

TYPY:

Typ 1 – wysoki poziom analfabetyzmu, niska kaloryczność żywności oraz niewielkie przeciętne trwanie życia kobiet i mężczyzn. Typ ten występuje bardzo rzadko, bowiem jest reprezentowany zaledwie przez trzy kraje (Afganistan, Burundi i Gwinea-Bissau). Najbardziej wyróżniają się one wysokim poziomem analfabetyzmu, powiązaniem z niedostatecznym rozwojem edukacji na poziomie podstawowym i średnim, głównie w odniesieniu do dziewcząt. Łączy się z tym bardzo niska długość życia mężczyzn i kobiet, a także niedostateczna kaloryczność posiłków. Kraje te należą do najsłabiej zurbanizowanych i najuboższych na świecie.

Typ 2 – dość wysoki stopień skolaryzacji na poziomie podstawowym, przy niedostatecznym rozwoju opieki zdrowotnej. Ze wszystkich wyróżnionych typów jest najbardziej rozpowszechniony na świecie, grupując 40 państw położonych przeważnie w Azji Zachodniej, Wschodniej i Południowo-Wschodniej, Ameryce Środkowej i w regionie andyjskim. Część tych krajów reprezentuje znaczny potencjał ludnościowy. Typ ten cechuje przede wszystkim dość wysoki stopień skolaryzacji chłopców i dziewcząt na poziomie podstawowym, przy słabiej dostępnym szkolnictwie średnim. Zjawisko niekorzystne w tym przypadku stanowi niski poziom opieki zdrowotnej.

Typ 3 – wysoki udział analfabetów, zbieżny z niedostatecznym rozwojem szkolnictwa średniego i niską przewidywaną długością życia. Występuje niemal równie często jak typ poprzedni (36 krajów). Rozprzestrzenił się głównie w najbiedniejszych, bardzo słabo zurbanizowanych krajach Afryki Zachodniej i Wschodniej oraz Azji Południowej. Nierzadko są to kraje o dużych zasobach ludnościowych. Najbardziej wyróżniającymi cechami tego typu są wysoki poziom analfabetyzmu, ograniczona dostępność edukacji na poziomie średnim oraz bardzo krótkie trwanie życia mężczyzn i kobiet.

Typ 4 – dobrze rozwinięta opieka zdrowotna i edukacja. Tworzy rozciągniętą równoleżnikowo, zwartą strefę, w której skład wchodzi kraje (24) Europy Środkowej

i Wschodniej oraz Azji Środkowej, a także Rosja, Japonia i Korea Południowa. Są one zazwyczaj dość dobrze rozwinięte gospodarczo i zurbanizowane. Jednakże w szczególności odznaczają się dobrze rozwiniętą opieką zdrowotną oraz dużą dostępnością szkolnictwa średniego i wyższego, przy bardzo ograniczonym zasięgu analfabetyzmu. Jednocześnie

w krajach tego typu dobrze zaspokojone są potrzeby żywnościowe (zwłaszcza kaloryczne) społeczeństwa, a przewidywana długość życia przekracza poziom ogólnoswiatowy, przy czym dotyczy to w większym stopniu kobiet niż mężczyzn.

Typ 5 – bardzo wysoki poziom dobrobytu, powiązany w szczególności z doskonałym zaspokojeniem potrzeb w zakresie żywienia, oświaty i opieki zdrowotnej. Do tego typu należą z reguły kraje (24) wysoko rozwinięte i silnie zurbanizowane, położone w Europie Zachodniej, Północnej i Południowej wraz ze Stanami Zjednoczonymi, Kanadą, Australią

i Nową Zelandią oraz nielicznymi państwami Ameryki Południowej i Afryki. Wszystkie te kraje cechują się szczególnie wysokim poziomem dobrobytu, co wiąże się z bardzo dobrym zaspokojeniem potrzeb w zakresie wyżywienia, oświaty i opieki zdrowotnej. Jednocześnie czas trwania życia mężczyzn i kobiet jest tam wyjątkowo długi. Typ ten ma szereg cech podobnych do poprzednio analizowanego.

Typ 6 – małe zasoby ludnościowe, którym odpowiada przeciętny poziom rozwoju szkolnictwa i opieki zdrowotnej oraz dość długie przewidywane trwanie życia mężczyzn i kobiet. Do tego typu zaliczają się dość liczne (36), małe kraje, rozproszone w różnych częściach świata. Jedyne zwarte ich skupienia wytworzyły się na Bliskim Wschodzie (eksporterzy ropy naftowej) i Bałkanach. Kraje te są uprzywilejowane pod względem czasu trwania życia mężczyzn i kobiet, gęstości zaludnienia i poziomu urbanizacji oraz skolaryzacji na poziomie średnim. Jednocześnie ich poziom rozwoju opieki zdrowotnej jest zbliżony do ogólnosiawiatowego, a poziom dobrobytu nieco wyższy.

Typ 7 – szeroki zasięg analfabetyzmu, bardzo niski stopień skolaryzacji na poziomie podstawowym i średnim, niedostateczne wyżywienie i bardzo krótkie trwanie życia. Jest on charakterystyczny dla niedużej grupy państw (16) Trzeciego Świata, położonych w Afryce Centralnej i Zachodniej. Mają one niewielki potencjał ludnościowy, wytworzony głównie przez mieszkańców wsi. Krajom tego typu można przypisać syndrom niedorozwoju społecznego, który znajduje równocześnie wyraz w niedostatecznym poziomie rozwoju gospodarki, oświaty i opieki zdrowotnej oraz w niedożywieniu, jak też w niewielkim przeciętnym trwaniu życia mężczyzn i kobiet.

Źródło: Jerzy Dzieciuchowicz ROZWÓJ SPOŁECZNY WSPÓŁCZESNEGO ŚWIATA – STRUKTURA I TYPOLOGIA PRZESTRZENNA (ACTA UNIVERSITATIS LODZIENSIS FOLIA GEOGRAPHICA SOCIO-OECONOMICA 11, 2011).

Zadanie 3. Zaproponuj trzy pomysły - inicjatywy służące przeciwdziałania analfabetyzmowi.

Załącznik nr 2 dla nauczyciela (materiały mogą posłużyć do wykonania gazetki tematycznej).

Korzyści z edukacji edukacyjnej

Dziewczyny i chłopcy, którzy uczą się czytać, pisać i liczyć, zapewnią lepszą przyszłość swoim rodzinom i krajom. Przy lepszej edukacji, tak wiele innych obszarów jest pozytywnie dotkniętych tym problemem. Krótko mówiąc, edukacja ma moc sprawić, by świat stał się lepszym miejscem.

Dzięki wykształceniu średniemu 420 mln osób wyszłoby z ubóstwa, co zmniejszyłoby liczbę ubogich na całym świecie o ponad połowę.

Jeden dodatkowy rok nauki zwiększa indywidualne zarobki nawet o 10%.

Dzieci wykształconych matek są częściej szczepione i rzadziej ulegają ogłuszeniu z powodu niedożywienia.

Każdy kolejny rok nauki szkolnej podnosi średni roczny wzrost produktu krajowego brutto (PKB) o 0,37%.

Dziecko, którego matka może czytać ma o 50% więcej szans na przeżycia powyżej piątego roku życia. Jeśli wskaźnik przyjęć do szkoły średniej jest o 10 punktów procentowych wyższy niż średnia, ryzyko wojny zmniejsza się o około 3 punkty procentowe.

Jeden dodatkowy rok szkolny zmniejsza prawdopodobieństwo zostania matką o 7,3% w przypadku kobiet, które ukończyły co najmniej szkołę podstawową.

Upowszechnienie szkolnictwa ponadgimnazjalnego do 2030 r. zapobiegłoby 200 000 zgonom związanym z kłeskami żywiołowymi w ciągu następujących 20 lat.

Każdy rok nauki w szkole średniej zmniejsza prawdopodobieństwo zawarcia związku małżeńskiego jako dziecko o co najmniej pięć punktów procentowych.

Gdyby wszystkie matki ukończyły szkołę podstawową, liczba zgonów matek zmniejszyłaby się o dwie trzecie, co pozwoliłoby uratować 189 000 istnień ludzkich.

Jeden dodatkowy rok szkolny może zwiększyć zarobki kobiety o 10% do 20%.

Kobiety z wykształceniem ponadpodstawowym mają pięciokrotnie większe szanse na dowiedzenie się na temat HIV i AIDS niż kobiety nie umiejące czytać i pisać.

Źródło: <https://www.globalpartnership.org/data-and-results/education-data>

